

Kriminālatbildība par maksāšanas līdzekļa nelikumīgu izmantošanu elektroniskajā vidē: piemērošanas teorētiskās un praktiskās problēmas

Uldis Ķīnis

*Rīgas Stradiņa universitāte,
Juridiskā fakultāte, Latvija*

Ievads. Elektroniskā vide maina daudzu krimināltiesību normās paredzēto objektu, priekšmetu un darbību saturu. Kriminālatbildība par nelikumīgu maksāšanas līdzekļu izmantošanu ir ietverta Krimināllikuma 193. un 193.¹ pantā. Krimināllikumā nav ietverta maksāšanas līdzekļa definīcija. Šo tēmu es izvēlējos tāpēc, ka līdz šim teorijā maksāšanas līdzekļa jēdziens saistībā ar attālināta bankas pakalpojuma nelikumīgu izmantošanu nav pētīts.

Darba mērķis. Šā pētījuma mērķis ir izzināt, vai minētās Krimināllikuma normas nerada konkurenci ar tām Krimināllikuma normām, kas pieņemtas ar mērķi, lai Latvija varētu pievienoties Eiropas Padomes Kibernozieģumu konvencijai.

Materiāls un metodes. Darba gaitā tika izpētīta plaša normatīvo aktu bāze, sākot ar finanšu un kredītu sfēru reglamentējošiem aktiem Latvijā, kā arī ES un Eiropas Padomes dokumenti, Kibernozieģumu konvencija, nacionālā un ārvalstu pētnieku juridiskā literatūra. Turklāt tika izpētīta Latvijas tiesu prakse šo lietu izskatīšanā. Pētījumā ir izmantota aprakstošā, analītiskā metode.

Rezultāti. Pētījuma ietvaros tika identificēta virkne problēmu, kas saistītas ar apskatāmā jautājuma regulējumu un tā piemērošanu krimināltiesībās. Tās pamatā rada situācija, ka saistībā ar Krimināllikuma 193.¹ panta piemērošanu, tiesas kā blanketu normu izmanto 1995. gadā pieņemto Kredītiestāžu likumu, kas par maksāšanas līdzekli atzīst datus, attālinātas bankas programmatūru, maksāšanas instrumentus. 2010. gadā tika pieņemts Maksāšanas pakalpojumu un elektroniskās naudas likums, kurš cita starpā definē jēdzienus: maksāšanas pakalpojums, unikāls identifikators, maksājuma instruments u. c. Tulkojot abus likumus atbilstīgi mērķim, ir skaidrs, ka tiem ir atšķirīgi mērķi. Kredītiestāžu likuma galvenais uzdevums ir reglamentēt kredītiestāžu attiecības ar valsti, bet Maksājumu pakalpojuma likuma uzdevums ir reglamentēt attiecības starp maksājumu pakalpojumu sniedzēju un saņēmēju. Līdz ar to KL 193.¹ izpratnē tiešais apdraudējuma objekts nav maksāšanas līdzeklis, bet gan maksājumu pakalpojums. Izdarot šo secinājumu, darbā ir analizēta abu KL pantu objektīvā puse un subjektīvā puse un secināts, ka šie panti rada normu konkurenci ar virkni KL pantiem.

Secinājumi.

1. Par KL 193.¹ panta tiešo nozieģuma apdraudējuma priekšmetu ir atzīstams maksājumu pakalpojums.
2. Kredītiestāžu likumā 1. panta 38. p. sniegtā maksāšanas līdzekļa definīcija nav attiecināma uz KL 193.¹ pantu.
3. Šobrīd KL 193.¹ pants rada normu konkurenci ar Krimināllikuma 177.¹ pantu (krāpšana automatizētā datu apstrādes sistēmā); KL 241. panta 3. daļu (patvaļīga piekļuve, izmantojot citai personai piederošas tiesības, automātiskām datu apstrādes sistēmām, kas apstrādā informāciju, kas ir svarīga valsts finanšu sfēras drošībai).